

کمال یا ویژگی ذاتی چیست و کسب کمال به چه معناست؟

Mentazer Mentazer

بازتعریفی از مفهوم کمال یا ویژگی ذاتی موجودات

بعضی از واژه‌ها هستند که معنای رایج آنها با معنای تخصصی‌شان متفاوت است. برای مثال همه ما کمال را به معنای برتری می‌شناسیم. ما شیفته کسب کمالاتیم و از برتری در هر زمینه‌ای لذت می‌بریم، برای رسیدن به این برتری هم از قوای خود استفاده می‌کنیم.

اما کمال از آن دسته کلماتی است که حتی در بین علوم مختلف هم معنای متفاوتی دارد. مثلاً در روان‌شناسی کمال را معادل با بی‌عیب و نقص بودن در نظر می‌گیرند، درحالی‌که در انسان‌شناسی اسلامی کمال به معنای اثر وجودی یک چیز است. اما کمال معنای دیگری هم دارد. در علم انسان‌شناسی کمال یا ویژگی ذاتی به تمامی توانایی‌ها و دارایی‌های یک موجود گفته می‌شود. به عبارت ساده‌تر کمال همان ویژگی‌های ذاتی یک موجود است. این ویژگی‌هاست که می‌تواند سبب برتری و یا ضعف موجودی نسبت به سایر موجودات باشد.

به عبارت ساده‌تر هر کاری که از انسان یا سایر مخلوقات برمی‌آید، کمال آنها می‌نامند. مثلاً کمال یا ویژگی ذاتی یک تکه کاغذ در این است که می‌توان از آن برای نوشتن استفاده کرد؛ خود را با آن باد زد؛ آن را تا کرده و به عنوان وسیله سرگرمی به کار برد؛ یا حتی آن را به عنوان ماده سوختنی در آتش انداخت و کاربردهای بسیار دیگری که می‌توان برای کاغذ در نظر گرفت.

Mentazer Mentazer

تفاوت فضیلت و کمال یا ویژگی ذاتی

شاید در نگاه اول فکر کنیم، که چون کمال و فضیلت هر دو به معنای برتری هستند، پس در واقع یک چیزند. در صورتی که وقتی صحبت از کمال یا ویژگی ذاتی چیزی می‌کنیم، لزوماً خود را محدود به ویژگی‌های مثبت آن نمی‌کنیم. منظورمان هر کاری است که از آن برمی‌آید. مثلاً کمال یک خودکار علاوه بر نوشتن، می‌تواند کندن گچ دیوار هم باشد. اما فضیلت فقط بار

معنایی مثبت دارد. اگر بخواهیم به طور تخصصی تر به این تفاوت پردازیم، می‌توانیم بگوییم که همه قدرت‌های ما کمال ما محسوب می‌شوند. اما تنها زمانی به کسب فضیلت منجر می‌شوند، که در اختیار رشد بخش انسانی یا خود حقیقی مان قرار می‌گیرند. مثلاً یکی از کمالات انسان قدرت سخن گفتن است، اما سخن گفتن تنها زمانی به کسب فضیلت می‌انجامد، که در خدمت بُعد انسانی یا فوق‌عقل ما باشد. حالا که تا حدی با تعریف کمال یا ویژگی ذاتی آشنا شدیم، ببینیم که این ویژگی چگونه خود را در زندگی ما به نمایش می‌گذارد.

ویژگی کمال‌گرایی

تا به حال دیده یا شنیده‌اید که کسی از ضعف، نقص و کمبود خوشش بیاید؟ مثلاً دلش بخواهد بی‌سواد بماند، بدن ضعیف و بیماری داشته باشد، یا در تنگدستی و فقر زندگی کند؟ چنین فردی اگر هم وجود داشته باشد، از نظر عقلی سالم نیست؛ زیرا همه انسان‌ها در ذات خود از نقص و کمبود بیزارند و دوست دارند همه چیز را در حد اعلا داشته باشند. البته ممکن است بعضی افراد ساده‌زیستی را به جای ثروت انتخاب کنند، اما این به آن معنی نیست که از ثروت بدشان می‌آید. بلکه اتفاقاً ساده‌زیستی را وسیله‌ای می‌دانند برای کسب دارایی‌هایی که از ثروت هم بالاتر است. به این ویژگی انسان‌ها کمال‌گرایی می‌گویند. کمال‌گرایی و آشنایی با انواع کمالات در موجودات مختلف از آن مفاهیم کلیدی و مهمی است، که اگر درکش نکنیم، امکان ندارد به خودشناسی برسیم. بنابراین توصیه می‌کنیم از کنار مفاهیمی که در ادامه می‌آید، ساده رد نشوید.

همه موجودات در جستجوی کمالند

همه موجودات اعم از گیاه، حیوان، انسان و حتی موجودات بی‌جان در جستجوی کمالند. اما کمالات آنها باهم متفاوت است. کمالات موجودات ریشه در استعدادهايشان دارد. در ذات هر موجودی استعدادهای نهفته و بالقوه‌ای وجود دارد، که اگر شرایط مساعد باشد، به فعلیت درآمده و شکوفا می‌شوند. با شکوفایی هر استعدادی این موجود نسبت به مرتبه قبلی یک پله بالاتر رفته و به اصطلاح «کمال» پیدا کرده یا کامل‌تر می‌شود. این روند آنقدر ادامه می‌یابد، تا همه کمالات ویژه آن موجود به

فعلیت برسند؛ به علاوه هر موجودی چه گیاه باشد، چه حیوان و چه انسان فقط در صورتی کامل است، که همه کمالات ویژه خودش را به ظهور برساند وگرنه یک موجود ناقص به حساب می آید.

کمالات موجودات دو دسته اند:

- کمالات مقدمه ساز یا اولیه

- کمالات نهایی، حقیقی یا ثانویه

هر استعداد بالقوه ای از وقتی که شکوفا می شود، یک کمال به حساب می آید؛ اما همه کمالات حقیقی نیستند. برخی از کمالات اولیه یا مقدمه سازند و موظفند شرایط را برای رسیدن به کمال حقیقی فراهم کنند. موضوع را با یک مثال توضیح می دهیم: در وجود یک دانه سیب استعدادهای مختلفی مثل قابلیت رشد، تغذیه، گرده افشانی و تولید مثل و... قرار داده شده است. این استعدادهای در مسیر تبدیل شدن این دانه به درخت سیب یکی یکی شکوفا شده و کمک می کنند تا در نهایت درختی با میوه های خوشمزه و باکیفیت به وجود بیاید. به نظر شما این دانه در کدام یک از مراحل بالا به کمال یا ویژگی ذاتی نهایی اش می رسد؟ اگر یک درخت سیب شاخ و برگ های فراوان تولید کند، اما میوه ندهد، کامل است؟ واقعیت این است که تولید شاخ و برگ زیاد ممکن است برای یک درختچه زینتی کمال نهایی باشد، اما قطعاً در مورد دانه سیب این گونه نیست. بنابراین قابلیت هایی مانند رشد، تغذیه و گرده افشانی برای درخت سیب کمال اولیه اند، اما کمال حقیقی دانه سیب زمانی اتفاق می افتد که به درختی با میوه های سالم و باکیفیت تبدیل شود.

نکات مهمی در مورد کمال یا ویژگی ذاتی:

- نکته اول: کمالات مختلف باهم متفاوت است و این طور نیست که یک صفت برای همه موجودات کمال یا ویژگی ذاتی شمرده شود. مثلاً شیرین بودن برای گلابی یک کمال است، اما برای سرکه یک نقص به حساب می آید، زیرا کمال یا ویژگی ذاتی سرکه در ترش بودن است. از طرفی استعدادهای موجودات مختلف باهم متفاوت است و همه موجودات استعداد رسیدن به همه کمالات را ندارند. مثلاً انسان مستعد یادگیری علم است، بنابراین

علم‌آموزی برای او کمال یا ویژگی ذاتی محسوب می‌شود، درحالی‌که در ذات سنگ و چوب چنین استعدادی اصلاً تعریف نشده، پس رسیدن به کمال علم‌آموزی برای آنها بی‌معناست.

- نکته دوم: درست است که کمالات اولیه زمینه را برای رسیدن به کمال حقیقی فراهم می‌کنند، اما همیشه این‌گونه نیست. گاهی کمالات اولیه به جای آن که کمک کننده باشند، مزاحمند. مثلاً تولید شاخ و برگ برای یک درخت میوه کمال اولیه است و اتفاقاً اگر شاخ و برگ‌ها نباشند، این درخت اصلاً نمی‌تواند میوه تولید کند. زیرا این برگ‌ها هستند، که با فتوسنتز انرژی لازم برای تولید میوه را فراهم می‌کنند. اما همین کمال مفید اگر پایش را از گلیمش درازتر کند، مضر و مخرب می‌شود! چون مواد غذایی قبل از آن که برای تولید میوه به اندام‌های جنسی درخت برسند، توسط شاخ و برگ‌ها مصرف می‌شوند.

- و اما نکته سوم: نکته سوم این است که نکات اول و دوم را چندبار بخوانید! زیرا این نکات مستقیماً مرتبط با خودشناسی هستند و در مبحث معرفی ابعاد مختلف وجود انسان خیلی با آنها سروکار داریم.

تا اینجا مفهوم کمال را معرفی کردیم و گفتیم که منظور ما از کمال یا ویژگی ذاتی استعدادی بالقوه است که در نهاد همه موجودات قرار دارد و با درک عامه از مفهوم کمال به عنوان برتری متفاوت است. به تفاوت کمال و فضیلت پرداختیم و ویژگی کمال‌گرایی انسان‌ها را بررسی کردیم. در درس بعدی کمالات موجودات مختلف را معرفی خواهیم کرد. از آنجا که این مباحث کلید ورود به مبحث شناخت انسان هستند، توصیه می‌کنیم آنها را با دقت و حوصله فراوان دنبال کنید.